

Сост. В. И. Лукьяненко. – С.-Петербург, 1993. – № 134. – С. 266; Каратаев И. П. Описание славяно-русских книг, напечатанных кирилловскими буквами. – С.-Петербург, 1883. – Т. 1. – № 152. – С. 279-280; Родосский А. Описание старопечатных и церковно-славянских книг, хранящихся в библиотеке С.-Петербургской духовной академии. – С.-Петербург, 1891. – Вып. I. – № 34. – С. 49.

*Література:* Ісаєвич Я. Д. Українське книговидання: витоки, розвиток, проблеми. – Львів, 2002. – С. 133; Копержинський К. Острозька друкарня в Острозі та Дермані після Берестейської унії (1596 р.), її видання і діячі // Бібліологічні вісті. До 350-річчя друкарства. – 1574-1924. – Київ, 1924. – Ч. 1-3. – С. 76; Максимович М. Письма о князьях Острожских графине А. Д. Блудовой. – Київ, 1866 // Собрание сочинений. – Киев, 1876. – Т. 1. – С. 188; Мицько І. З. Острозька слов'яно-греко-латинська академія (1576-1636). – Київ, 1990. – С. 122.

*Наталія Бондар,  
Микола Ковальський*

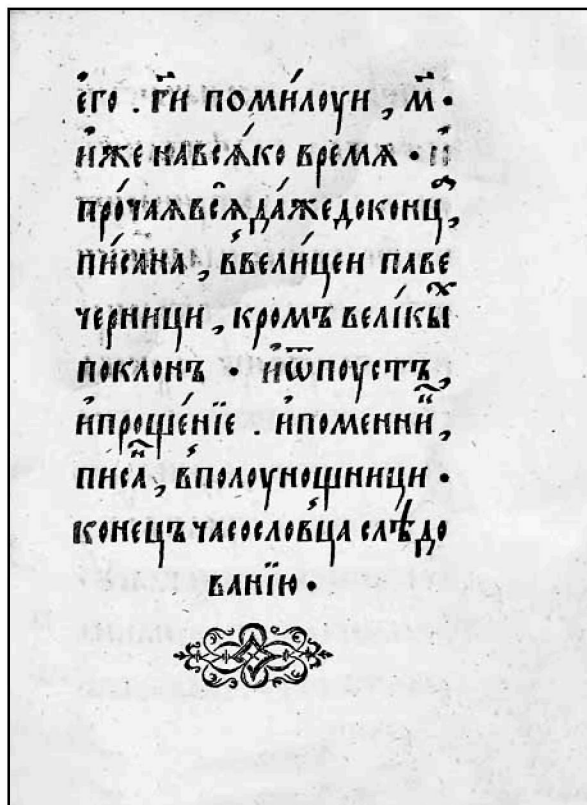
## “Часослов” (Острог, 1602)

У післямові сказано, що “напечатана бысть сиа книжица Часослов глѣмаа, оученїа ради втрочать, повелѣнїемъ бл҃гочестиваго кнѣа Конѣстентина, во стмѣ крещенїа Василїа, кнѣжати Устрозѣскаго и прочаа. Во бг҃оспасаемо<sup>м</sup> ѿчизномъ градѣ его Устрозѣ в лѣто ѿ созданїа мира хзрї [7110], а ѿ поплоти нароженїа снѣ Бжїа Хѣ истинного Бга и Спса ншего ххѣв [1602] мѣсеца декабрья дна і [10]” (цитата за Каратаєвим).

Надруковано великим шрифтом, що й “Книгу о постничествѣ” Василя Великого (Острог, 1594), який, на думку дослідників, належав П. Мстиславцю і був перевезений ним або одним із його учнів до Острога на початку 90-х рр. XVI століття. Орнаментальне оформлення книжки, зокрема, її заставки також мають місце у віленських виданнях П. Мстиславця. До особливос-

тей видання належить використання червоної крапки. Таким прийомом активно користувався П. Мстиславець, зокрема, у виданні Псалтиря (Вільно, 1576).

Часослов острозького друку 1602 р. належить до надзвичайно рідкісних видань – зберігся у двох примірниках, в обох бракує початку, зокрема, титульного аркуша. Надруковано форматом в 4°, складається із 176 не-нум. арк., організованих у 44 чотириаркушних зошити. Сигнатуру позначено кирилическими цифрами, розміщено на першому аркуші кожного зошита внизу праворуч. Має 12 рядків на сторінці, розмір 10 рядків – 130 мм, дзеркало набору – 140 x 89 мм. Прикрашений заставками, кінцівками, виливними прикрасами. Друк двоколірний.



Сторінка острозького “Часослова” 1602 року

Склад видання – [“Начало вечерни”] – арк. [1-18], “Начало г [3] го часа” – арк. [9-66]; “Начало утрени” – арк. [67-105]; “Начало павечерници” – арк. [106-129]; “Канонь

Престѣй Бѣцѣ” – арк. [130-160]; “Трѣпари въскресны” – арк. [161-166]; “Трѣпари дневныа и Бѣгородичны” арк. [167-174?]; [“Послесловіе”] – арк. [175-176]. За змістом повторює видання Часовників (Москва, І. Федоров-П. Мстиславець, 1565) та (Вільнюс, П. Мстиславець, 1575).

*Місця зберігання:* Україна: Київ (НБУВ, не має вихідних відомостей); Росія, С.-Петербург (РНБ, зі збірки П. Погодіна).

*Каталоги стародруків:* Быкова Т. А. Каталог издания Острожской типографии и трех передвижных типографий. – Ленинград, 1972. – № 16. – С. 37; В помощь составителям сводного каталога старопечатных изданий кирилловского и глаголического шрифтов: Метод. указания: Славянская кирилловская печатная книжность XV – первой четверти XVII в. / Сост. Ю. А. Лабынцев. – Москва, 1982. – № 12. – С. 24; Запаско Я., Ісаєвич Я. Пам’ятки книжкового мистецтва. Каталог стародруків, виданих на Україні. – Львів, 1981. – Кн. I (1574-1700). – № 61. – С. 33 (прим. НБУВ не зазначено); Каратаєв І. П. Описание славяно-русских книг, напечатанных кирилловскими буквами. – С.-Петербург, 1883. – Т. 1. – № 169. – С. 298; Кириличні стародруки 15-17 ст. у Національній бібліотеці України імені В. І. Вернадського: Каталог / Уклад. Н. П. Бондар, Р. Є. Кисельов, при уч. Т. М. Росовецької. – Київ, 2008. – № 448. – С. 108; Ундольский В. М. Очерк славяно-русской библиографии. – Москва, 1871. – № 149. – С. 23.

*Література:* Бондар Н. П. Острозькі видання у колекції кириличних видань НБУВ // Бібліотечний вісник. – 1998. – № 4. – С. 27-28; Зернова А. С. Первопечатник П. Т. Мстиславец // Книга: Исслед. и мат. – Москва, 1964. – Сб. 9. – С. 98-100 (фото аркушів), 103-106; Ісаєвич Я. Д. Українське книговидання: витоки, розвиток, проблеми. – Львів, 2002. – С. 130, 134; Мицько І. З. Матеріали до історії Острозької академії (1576-1636): Бібліограф. довідник / Упор. І. З. Мицько. – Київ, 1990. – С. 106; Його ж. Острозька слов’яно-греко-латинська академія (1576-1636). – Київ, 1990. – С. 124-125.

*Наталія Бондар*

## “Часослов” (Острог, 1612)

Титульний аркуш – “Часословъ, сирѣчь послѣдованіе слоужбы по преданію церковномѸ, по чиноу часовъ в сего дна положенное”. “Повеленіє пресвѣлаго и бѣохранимаго кнѣжти ІвнѸша Устроꙋского, кашталана Краковского, изобразиса. В Устроꙋ лѣтѣ ѿ въплоченія Хва ахѣви [1612]. Маа кѣ [25]”. Надрукований форматом в 8°.

Дзеркало набору: 112 x 64 мм.

Видання відоме в двох варіантах – з окремою нумерацією “Часослова” та “Місяцеслова” ([8], 176, [1], 320 арк.) та із загальною нумерацією обох складових – ([8], 176, [1], 177-420 арк.). Варіанти мають ідентичний набір, однак відрізняються сигнатурами та фоліацією. Поява варіанта з окремою нумерацією “Часослова” та “Місяцеслова” може свідчити про те, що обидві частини могли розповсюджуватися окремо.

Ч. – богослужбовий збірник текстів для священослужителів. Формат – 8°. Аркушів: титул. арк., 7 нenum., 1-498 арк. Всього 61 зош. У пагінації допущена помилка, після 509 арк. ідуть аркуші 600-625 замість 510-536. Рядків 20. Шрифт – 10 рядків 59 і 42 мм. Друк в 2 фарби. Гравюра на звор. тит. арк. – герб князя Януша Острозького розм. 95 x 67 мм. Довкола герба кіновар’ю літери: Я.К.О.К.К., тобто “Януш князь Острозький каштелян Краковский” і вірші на його честь.

Склад видання (за каталогом Фрис, що відповідає примірнику ЛННБУС): Титул – арк. [1]; “На старожитныхъ клейногахъ осне освещенныхъ и велможныхъ князяхъ Устроꙋскихъ” – арк. [2]; “Предмова до чителника” – арк. [2 зв.-4]; “Углавление вещей” – арк. [4 зв.]; “Начало вечерни” – арк. 1-15 зв.; “Начало вечерницы великия” – арк. 16-63; “Начало полуночницы” – арк. 63 зв.-96 зв.; “Начало утрѣни” – арк. 97-118; “Часи” – арк. 118 зв.-149; “Междочасіе” – арк. 149 зв.-152;